

Ігнатуша А. Л. Національно-патріотичне виховання майбутніх вчителів / А. Л. Ігнатуша // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (педагогічні науки). – 2015. – №7 (296) жовтень, частина перша. – С. 206 – 212.

УДК 37.035.6

А.Л.Ігнатуша

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ

Ігнатуша А. Л. Національно-патріотичне виховання майбутніх вчителів

У статті розкриваються загальні підходи до організації національно-патріотичного виховання майбутніх вчителів. Виділено, що в основу системи національно-патріотичного виховання покладено ідею розвитку української державності, розвитку суспільства й нації в цілому. Форми й методи виховання базуються на українських народних традиціях, кращих надбаннях національної та світової педагогіки й психології. Виділяються загальні принципи та методи здійснення національно-патріотичного виховання майбутніх вчителів. Підкреслюється, що майбутні вчителі повинні знати, які певні особливості національно-патріотичного виховання має кожний віковий етап. Наводиться приклад підходу О.Вишневського щодо вікових етапів здійснення процесу національно-патріотичного виховання. Представлено загальну систему організації навчально-вихованого процесу в коледжі для виконання завдань національно-патріотичного виховання майбутніх вчителів. Вказується тематика напрямів та форм роботи, які повинні застосовувати майбутні вчителі в практиці роботи з дітьми різного віку.

Ключові слова: національно-патріотичне виховання, патріотизм, національна свідомість, принципи, методи виховання.

Игнатуша А.Л. Национально-патриотическое воспитание будущих учителей

В статье раскрываются общие подходы к организации национально-патриотического воспитания будущих учителей. Выделено, что в основу системы национально-патриотического воспитания положено идею развития украинской государственности, развития общества и нации в целом. Формы и методы национально-патриотического воспитания базируются на украинских народных традициях. Лучших образцах национальной и мировой педагогики. Выделяются общие принципы и методы осуществления национально-патриотического воспитания будущих учителей. Подчеркивается, что будущие учителя должны знать, какие особенности имеет национально-патриотическое воспитание на разных возрастных этапах формирования личности. Представлена общая система организации учебно-воспитательного процесса в колледже по национально-патриотическому воспитанию будущих учителей. Указывается тематика направлений и форм работы, которые должны использовать будущие учителя в практике работы с детьми разного возраста.

Ключевые слова: национально-патриотическое воспитание, патриотизм, национальное сознание, принципы, методы воспитания.

Ignatusha A.L. The national-patriotic education of future teachers

In the article describes the general approach to the organization of national-patriotic attitude development of future teachers. The idea of Ukrainian statehood and the development of society and the nation as a whole is the main idea of the national-patriotic attitude development. As described in this article. Forms and methods of national-patriotic attitude development were based on Ukrainian national traditions. They were based on the best samples of national and world pedagogy also. In the article stand out the general principles and methods of implementation of the national-patriotic attitude development of future teachers. It is emphasized that future teachers must know what characteristics have a national-patriotic education in different age stages of personality formation. We give an example approach O. Vyshnevskohoon age stages of a process of national-patriotic attitude development. The general system of organization of educational process in the college of national-patriotic education of future teachers described in the article also. The subject of directions and forms of work that should be used in the practice of future teachers to work with children of different ages are described. In the article allocated directions of the organization of national and patriotic attitude development of future teachers. There are sample programs and methodical recommendations for parents on the objectives of the national-patriotic education. Measures proposed structure, outlining the trends and ways of development of national-patriotic education in the educational space of Ukraine. Defined classification methods and principles of national-patriotic education of students. Examples of creative tasks of national patriotic themes, contests, projects in involving parents.

Keywords: national-patriotic attitude development, patriotism, national consciousness, principles and methods of education.

Становлення української державності, побудова громадянського суспільства, інтеграція України у світове та європейське співтовариство передбачають орієнтацію на Людину, її духовну культуру й визначають основні напрями виховної роботи з молоддю та модернізації навчально-виховного процесу.

Сьогодні сформоване соціальне замовлення на ефективні і виховні системи й технології. Зростає увага до виховання засобами музеїв, театральної педагогіки, дитячого та юнацького спорту. Створюються реальні умови для прояву творчих здібностей молодих людей. Усе це створює сприятливі умови для розвитку національно-патріотичного виховання як пріоритетної сфери соціального життя країни, підвищення його статусу та розвитку потенціалу.

Важливість національно-патріотичного спрямування у вихованні підростаючого покоління підкреслювали українські прогресивні діячі, педагоги, наприклад, Г. Ващенко, В. Винниченко, Б. Грінченко, М. Грушевський, О. Духнович, І. Огієнко, С. Русова, В. Сухомлинський та ін. Так, зокрема І. Огієнко стверджував, що у закладах освіти весь навчально-виховний процес повинен будуватися так, щоб особистість проймалася українським патріотизмом, національною свідомістю і світоглядом. Теоретико-методологічні засади сучасного патріотичного виховання закладено у дослідженнях українських психологів та педагогів: І. Бега, М. Боришевського, О. Вишневського, Б. Ступарика, О. Сухомлинської, К. Чорної та ін. У своїх працях значне місце вони приділяють українській патріотично-національній ідеї, духовності, демократичним засадам

навчання і виховання, гуманістичним цінностям. На сучасному етапі розвитку суспільства мета, завдання, головні положення здійснення національно-патріотичного виховання викладені у Концепції національно-патріотичного виховання молоді.

Однією з головних фігур організації та здійснення національно-патріотичного виховання виступає вчитель-вихователь загальноосвітньої школи, особливо початкової ланки.

Саме вчитель виступає суб'єктом соціально-педагогічних реформ, розробником і керівником проєктів, лідером, діагностом, консультантом і організатором навчально-пізнавальної діяльності учнів. «Важко переоцінити роль особистості вчителя, його моральності в пробудженні та розвитку здібностей, нахилів, талантів наших дітей», - писав

В.О. Сухомлинський [3, с.131]. Саме тому вирішальною та необхідною умовою організації професійної підготовки фахівця є різнобічна орієнтація майбутнього вчителя на всі сфери педагогічної діяльності.

Мета статті – визначити головні підходи до організації національно-патріотичного виховання майбутніх вчителів в умовах педагогічного коледжу.

Узагальнення підходів до обґрунтування сучасної системи принципів навчання та виховання, які існують у сучасній педагогіці, урахування особливостей національно-патріотичного виховання майбутніх учителів визначають такі принципи патріотичного виховання:

- *науковості* – побудова процесу національно-патріотичного виховання майбутніх учителів на наукових знаннях,
- *культуровідповідності* – органічний зв'язок з історією народу, його мовою, культурою, звичаями, обрядами, традиціями, у тому числі, забезпечення духовної єдності, наступності і спадковості поколінь;
- *суспільної спрямованості патріотичного виховання* – приведення змісту національно-патріотичного виховання студентів відповідно сучасних потреб суспільства, спрямування його на підготовку до активної педагогічної суспільної та громадської діяльності;
- *діяльнісного підходу* – створення таких технологій виховання, які активізують національно-культурний пошук особистості студента та її активнотворчу патріотичну діяльність;
- *національно-патріотичного виховання в колективі та через колектив* – формування у студентів почуття колективізму, гордості за свій колектив, уміле використання сили суспільної думки в боротьбі з виявами негативної спрямованості патріотичної вихованості;
- *індивідуального підходу у виховній роботі* – на основі всебічного урахування в роботі психолого-педагогічних, індивідуально-типологічних особливостей студента, специфіки їх вияву в конкретних ситуаціях;
- *сензитивності* – урахування особливостей і найбільш сприятливих періодів розвитку особистості для сприймання певного навчального матеріалу, інформаційного навантаження;
- *єдності, узгодженості та систематичності виховних дій* – єдність вимог національно-патріотичної вихованості та їх реалізації з боку викладачів, колективу, навчального закладу, сім'ї, суспільства;
- *етнізації виховного середовища* – створення такої інфраструктури вищого навчального закладу, що забезпечує розвиток патріотичних почуттів, відносин і поведінки студентів;

- *демократизації* – поєднання педагогічного керівництва національно-патріотичним вихованням з розвитком ініціативи й самостійності студентів, віра в свої творчі сили, повага до особистості вихованця;
- *гуманізації* – можливість поставити особистість студента в центр уваги педагогічного процесу, забезпечення умов для активності студента у патріотичному вихованні й самовихованні;
- *психологізації* – оволодіння кожним педагогом технологією діагностики і психодіагностики рівня патріотичної вихованості особистості студента, корекції виховних впливів.

Для реалізації змісту патріотичного виховання майбутніх учителів необхідною є система методів, форм і засобів патріотичного виховання. Аналіз наукової літератури щодо класифікації методів виховання студентів свідчить, що найбільш оптимальним є варіант їх поділу на такі групи:

- перша група – методи усвідомлення національно-патріотичних цінностей;
- друга група – методи формування досвіду національно-патріотичної поведінки;
- третя група – методи стимулювання (педагогічної підтримки) національно-патріотичної діяльності та поведінки.

Одним із головних напрямів здійснення національно-патріотичного виховання є формування національної свідомості та самосвідомості. Це передбачає виховання любові до рідної землі, свого народу, готовності до праці в ім'я України, освоєння національних цінностей (мови, території, культури), патріотизм, що сприяє утвердженню національної гідності, формування почуття гордості за свою Батьківщину.

Наголошуючи на важливості формування почуття національного в людині К.Д.Ушинський писав: «Є лише одна загальна для всіх природжена схильність, на яку завжди може розраховувати виховання: це те, що ми зevamo народність. Як немає людини без самолюбства, так немає людини без любові до батьківщини, і ця любов дає вихованню ключ до серця людини і могутню опору для боротьби з її поганими природними, сімейними і родовими нахилами» [4, с.274].

Вчитель-вихователь повинен чітко бачити процес становлення національної свідомості дитини, глибоко розуміти зміст ключових понять («національний», «патріотизм», «націоналізм», «громадянськість» тощо).

Майбутні вчителі повинні знати, що кожний віковий період формування особистості має свої певні особливості щодо національно-патріотичного виховання. Так у дошкільному та молодшому шкільному віці у дитини формується здатність пізнавати себе як члена сім'ї, родини, дитячого об'єднання; як учня, жителя міста чи села; виховується любов до рідного дому, школи, вулиці, своєї країни, її природи; до рідного слова та державної мови, побуту, традицій, культурних особливостей як рідного, так й інших етносів українського народу.

У підлітковому віці виховується духовно-осмислений, рефлексивний патріотизм, який поєднує любов до свого народу, нації, Батьківщини з почуттям поваги до інших народів, своїх і чужих прав та свобод.

У старшому шкільному віці пріоритетними рисами ціннісного ставлення до Батьківщини є відповідальність і дієвість.

О.Вишневський процес національно-патріотичного виховання пов'язує з віковими етапами і виділяє в ньому такі етапи [4, с.274-275]:

1. Етнічне самоусвідомлення особистості, яке є першоосновою, корінням патріотизму Етнізація дитини відбувається з раннього періоду життя в сім'ї.

2. Національно-політичне усвідомлення особистості. Припадає воно переважно на підлітковий вік і передбачає усвідомлення дитиною себе як частки нації, своєї причетності до неї як політичного феномена.

3. Громадсько-державне самоусвідомлення особистості, яке передбачає формування правильного розуміння явищ патріотизму, виховання поваги до національно-культурних цінностей, прищеплення почуття національної, расової, конфесійної толерантності.

При організації національно-патріотичного виховання в педагогічному коледжі враховується додаток до наказу МОН України від 16.06.2015 № 641, який включає Заходи щодо реалізації концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді.

В процесі вивчення професійно-орієнтованих дисциплін викладачі коледжу знайомлять студентів, майбутніх фахівців, з сучасними підходами до організації національно-патріотичного виховання, а в процесі педагогічної практики формують у них уміння проводити форми роботи з даного напрямку виховання для дітей різного віку.

Так, для дошкільної освіти планується розробка програми «Україна – наша Батьківщина» (для дітей старшого дошкільного віку), методичних рекомендацій щодо залучення батьків до національно патріотичного виховання. Рекомендуються теми для організації національно-патріотичного виховання: моє ім'я, моя сім'я, моє місто /село (пейзажі, символи, пам'ятки культури, народні промисли), моя країна (державні символи, столиця, державні свята, національності України).

Для початкової школи рекомендується розробити творчі завдання з національно-патріотичної тематики, конкурси, міні-проекти за участю батьків (світ професій, сімейні династії, захисники вітчизни моєї родині), пропонується тематика з даного напрямку виховання: мій родовід, моя історія в історії рідного міста, моє місто в історії країни, національні традиції, народні промисли, національні герої, моя Батьківщина –Україна, Україна на карті світу. Виховні години можливо проводити у формі зустрічей з волонтерами, учасниками АТО, постановок українських народних та сучасних казок, майстер-класів з виготовлення сувенірів для бійців Української армії тощо.

На навчальних дисциплінах при проведенні практичних робіт викладачі залучають студентів до організація уроків «Свято рідної мови», «Мужай, прекрасна наша мово», «Шевченківське слово»; проведення українських народних ігор, зокрема, «Високий дуб», «Чаклун», «Хлібчик»; проведення конкурсів зображувальної творчості «Слава українським військовим», «У світі немає кращої країни, ніж Україна», «Планета дружби».

Таким чином в загальній системі організації національно-патріотичного виховання майбутніх вчителів, вихователів в умовах педагогічного коледжу можливо виділення таких напрямів:

- проведення практичних робіт, дидактичних ігор при вивченні навчальних дисциплінах професійно-орієнтованого циклу;
- організації різних видів практичної підготовки (поза навчальна виховна робота, спеціалізація, пробні заняття і уроки) з залученням студентів до самостійної підготовки та проведенні відповідних заходів з національно-патріотичного виховання,
- створення портфоліо виховних заходів, виховних проектів відповідно до тематики, яка пропонується Міністерством освіти і науки України.

Список використаної літератури

1. **Карпенчук С. Г.** Теорія і методика виховання / С. Г. Карпенчук. – К: Вища школа, 1997. – 278 с.
2. **Кобильченко В. В.** Формування особистості як психолого-педагогічна проблема / В. В. Кобильченко // Нові технології навчання. – 2001. – Вип. 31. – С. 3–12.
3. **Омеляненко В.Л., Кузьмінський А.І.** Теорія і методика виховання: Навч. посіб. – К.:Знання, 2008 – с. 139-149.
4. **Фіцула М.М.** Педагогіка: навч. посіб./ М.М.Фіцула. – 3-тє вид., стер. – К.: Академвидав, 2009. – с.271 - 276.
5. **Шевчук О. Л.** Культурологічна освіта майбутнього вчителя: теорія і практика / О. Л. Шевчук. – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2004. – 232 с.